Tekst: **Belinda Fallaux** • Foto's: **BigStock**

Werken met baby's

Elk signaal vertelt een verhaal

Baby's vormen een kwetsbare groep in de kinderopvang. Als pedagogisch medewerker of gastouder lever jij een belangrijke bijdrage aan het welzijn van die hele kleintjes. Hoe kun je ze het beste geven wat ze nodig hebben? En wat vraagt dat van jou?

Werken met baby's is voor veel kinderopvangprofessionals een roeping. Ligt ook jouw hart bij baby's? Dan wordt er veel van je gevraagd. In een drukke groep of op een hectische dag kan het een uitdaging zijn om écht af te stemmen op de individuele behoeften van de allerjongsten. Als je als pedagogisch medewerker, begeleider of gastouder in staat bent om de non-verbale signalen van baby's op te pikken en daar goed op te reageren, maak je jezelf van onschatbare waarde voor hen. KIDDO sprak hierover met Meta Kierkels, pedagoog en trainer voor deBabyspecialist© in kinderopvang, en met twee ervaringsdeskundigen.

Sensitief

'Een jonge baby maakt een enorme ontwikkeling door', vertelt Meta Kierkels. 'Niet alleen motorisch en fysiologisch, maar ook sociaal-emotioneel. Een baby gaat vanaf dag één hechtings- en vertrouwensrelaties aan. Hechting met de ouders, vertrouwensrelaties met andere personen om zich heen. Die relaties zijn voor hem van wezenlijk belang om zich veilig te voelen en zich goed te kunnen ontwikkelen. Als jij een baby onder je hoede hebt, ga je een pedagogisch partnerschap met de ouders aan. Je wordt een belangrijke schakel in het leven van de baby. Dat vraagt om een fijngevoelige, sensitieve houding ten opzichte van de signalen die de baby uitzendt. Je moet de baby zo observeren dat je onderscheidt wat de baby op dat moment van jou nodig heeft.'

Gevoelsleven

Een belangrijk uitgangspunt bij het werken met baby's is dat een baby een volwaardige persoon is met een eigen gevoelsleven.

Kader: Nieuwe wet vraagt specialistische babykennis

Vanaf januari 2018 gaat als alles meezit de nieuwe wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) in Nederland in werking. In het huidige voorstel voor de wetswijziging worden specialistische kennis en competenties van pedagogisch medewerkers van baby's gevraagd. Er wordt ingezet op kwaliteitsverbetering van babyopvang door bij- en nascholing van medewerkers, bijvoorbeeld door coaching on the job en permanente educatie. Kijk voor meer informatie op **rijksoverheid.nl**

'Ik werk nu nóg bewuster'

Linda Verkaik werkt bijna 20 jaar in de kinderopvang, is eigenaar van een kinderdagverblijf en staat vier dagen op de groep. In 2016 volgde ze de opleiding deBabyspecialist.

'Met baby's werk ik op gevoel en vanuit mijn hart. Ik was me altijd al bewust van het belang van een vertrouwensrelatie. Deze opleiding heeft me verdieping gegeven. Ik wist niet dat de periode rond de zwangerschap en bevalling zoveel invloed kan hebben op een baby. Door dit gegeven ben ik anders naar baby's gaan kijken en kan ik nóg beter op hun behoeften inspelen. Het maakt mijn werk interessanter. De training heeft me versterkt in de gedachte dat als je met baby's werkt, het enorm belangrijk is dat je je in hun emoties verplaatst en je eigen emoties opzij zet. Ik ben nu nog bewuster aan het werk dan ik al was, communiceer ook nog aandachtiger met de ouders. Met deze kennis kan ik hen ook bijstaan als zij vragen hebben over hun kind. Het is heel bijzonder dat ouders mij het belangrijkste in hun leven toevertrouwen.'

Alle levenservaringen, klein of groot, lang of kort geleden, zijn van invloed op hoe hij zich voelt. En dat gevoel communiceert hij, bijvoorbeeld door te huilen. Meta: 'Een huilende baby zegt in feite: kom naar me toe, ik heb je nodig. Vanwege een actuele behoefte door een vieze luier, honger of een boertje dat dwarszit, of om iets wat hij eerder heeft meegemaakt. Een dichtklappende deur kan hem herinneren aan een eerdere, vervelende ervaring met hard geluid, die hij nog niet verwerkt heeft.'

Signalen

Sterker nog, zelfs ervaringen die een baby prenataal heeft opgedaan, kunnen zijn gevoelsleven beïnvloeden. Meta: 'Een belangrijke vraag die je bij de intake kunt stellen is hoe de geboorte is verlopen voor zowel de ouders als de baby. Als je die achtergrond kent, kijk je anders naar het gedrag van de baby.' Een baby die altijd om zich heen kijkt en niks lijkt te willen missen van wat er om hem heen gebeurt, kan de indruk wekken dat hij nieuwsgierig is en openstaat voor prikkels. 'Maar als je weet dat deze baby op een abrupte manier ter wereld is gekomen, bijvoorbeeld met een keizersnee, laat het gedrag van dit individuele kind wellicht juist een specifieke behoefte aan voorspelbaarheid zien.'

Ook de overdracht tijdens het brengen en halen is een goed moment om signalen op te pikken. 'Als de ouders zeggen: "Het was me het nachtje wel", kun je vragen hoe de baby zijn nacht heeft ervaren. Wat heeft hij meegemaakt voordat hij op de opvang komt? Welke invloed kunnen die ervaringen op hem hebben? Probeer door zijn ogen te kijken en je af te vragen: wat heeft dit kind nu van mij nodig?'

Vertrouwensrelatie

Een baby is zintuiglijk gericht. De belangrijkste manier waarop je een baby veiligheid kunt bieden, is door je nabijheid. De ouders zijn daarvoor in eerste instantie de aangewezen personen. Met hen gaat de baby normaliter een hechtingsrelatie aan. Maar op de momenten dat het kind op de opvang is, vervult de pedagogisch medewerker of gastouder een uiterst belangrijke rol. 'Diegene is op dat moment de meest vertrouwde persoon voor de baby. Een heel jonge baby kan slechts met een beperkt aantal personen een vertrouwensrelatie aangaan. Het is dus van belang dat een klein aantal medewerkers (hooguit twee) een sterke vertrouwensband met de baby opbouwt, zijn signalen leert herkennen en hem fysieke nabijheid biedt – exclusieve aandacht zelfs. Alleen door fysiek heel dicht bij een vertrouwde volwassene te zijn, krijgt een baby de kans om emoties te verwerken, tot rust te komen en veilig nieuwe uitdagingen aan te gaan.'

Kalmeren

Die fysieke nabijheid betekent praktisch gezien dat je een baby veel bij je hebt, bijvoorbeeld in een draagdoek. Meta: 'In de armen van een vertrouwde volwassene voelt de baby zich veilig en kan hij zich ontwikkelen. In de kinderopvang gebeurt vasthouden veelal functioneel: bij het voeden, verschonen of als een kindje huilt. Toch is het goed als een voor de baby vertrouwde leidster hem ook op andere momenten draagt. Dat geeft de baby een gevoel van competentie en versterkt zijn sociaal-emotionele welzijn.' De nabijheid van een vertrouwde persoon zal een baby sneller doen kalmeren, wat voor stressreductie zorgt. 'Een baby heeft niet alleen bescherming nodig, maar ook bewegingsvrijheid. Draag dus bewegingsrijk, op zo'n manier dat de baby de kans krijgt om zijn lijfje en de zwaartekracht te ervaren en zijn spieren te kunnen oefenen. Geef om die reden een baby ook vaak de gelegenheid tot bewegen, bijvoorbeeld door hem op een matje te leggen.'

Eerste weken

Dicht bij een baby zijn is vooral cruciaal in de eerste weken en daarna. Natuurlijk is het in de opvang niet mogelijk om een baby de hele dag te dragen. Leer dus kijken naar wat het kind laat zien. Wat probeert hij te vertellen op dit moment? Stem daar op af. Het ene kind heeft het meer nodig om gedragen te worden (of juist bewegingsvrijheid te hebben) dan een ander, en op andere momenten. In het algemeen wordt de behoefte aan nabijheid voor een baby na een maand of acht geleidelijk aan steeds minder.

Attitude

Babyleidsters hebben meestal al 'voelsprieten' voor de non-verbale signalen van baby's. Ervaring opdoen en nascholing kunnen helpen

om die fijngevoeligheid aan te scherpen, ook al is dat een uitdaging in de dagelijkse praktijk. 'Je houding is bepalend. Inspelen op non-verbale signalen van baby's vraagt kennis en vaardigheden, maar gaat vooral ook om attitude. Het motto van deBabyspecialist is: werken met kennis vanuit het hart. Dat vraagt een grote mate van zelfreflectie: wat wil je deze baby geven? Hoe ervaar jij liefde, koestering, vertrouwen? En hoe zet je dat om in je gedrag richting de baby?'

Een verandering in houding heeft veel effect, merkt Meta. 'Onze ervaring is dat pedagogisch medewerkers of gastouders na het volgen van onze opleiding anders in hun werk staan. Ik hoor vaak terug van cursisten dat ze een baby nu nooit meer laten huilen, maar gelijk op hem reageren omdat ze begrijpen dat de baby hun iets duidelijk wil maken. Een kinderopvangmedewerker is haar eigen instrument. Als zij dat inziet en beseft hoe ongelooflijk belangrijk de vertrouwensrelatie met een baby is, kan ze zichzelf volledig inzetten ten bate van het kind.' <

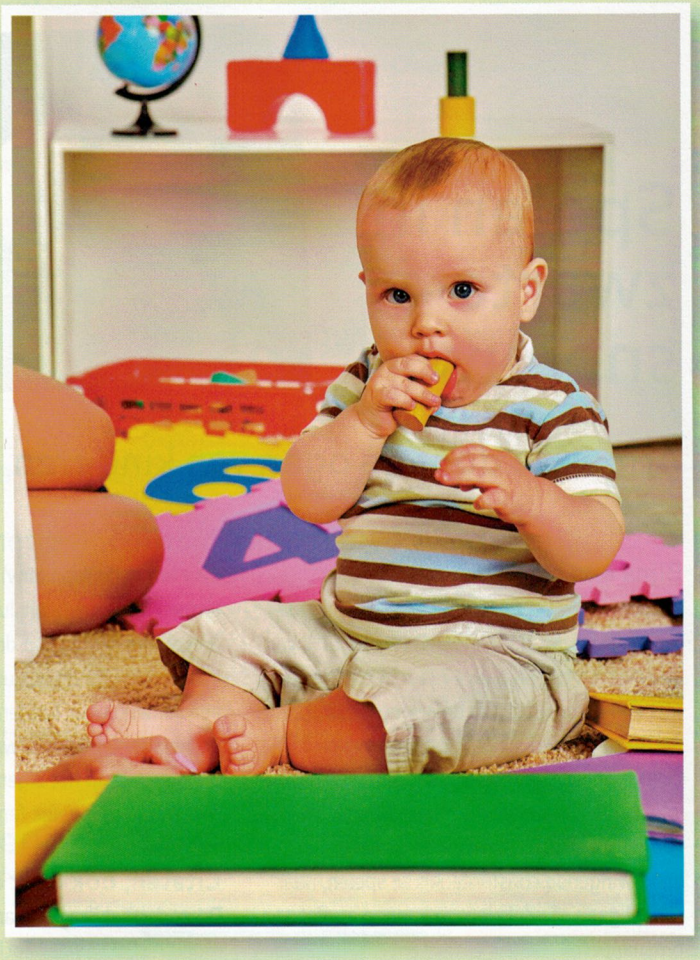

'Wij gaan ons babybeleid aanpassen'

Marion Oomen is clustermanager van twee kinderdagverblijven. Samen met een team van de babygroep en de assistent leidinggevende volgt zij de opleiding deBabyspecialist.

'In de kinderopvang is jarenlang veel geïnvesteerd in peuters. Maar het jonge kind is minstens zo belangrijk. Als organisatie willen we de kracht van onze opvang versterken. Niet alleen het verzorgende aspect is belangrijk, maar ook het welzijn van baby's. Sinds de opleiding kijken we heel anders naar de signalen die baby's afgeven. We zien een baby meer als individu, dat ons iets wil vertellen. Leidsters staan dicht bij een kind en leren de baby steeds beter kennen, zodat ze kunnen inspelen op de behoeften van het kind. Door als team de training te volgen en de huiswerkopdrachten op de groep uit te voeren, hebben we de mogelijkheid tot intervisie en overleg. We koppelen ons werkoverleg aan de training en gaan met elkaar in gesprek. Hoe doen wij dit op de groep, hoe kunnen we dat anders benaderen? En hoe kunnen we het geleerde borgen op de werkvloer? We zijn nu al bezig met aanpassingen in ons babybeleid. De eerste periode voor de baby moet zo min mogelijk stressgevoelig zijn. Dat vraagt een andere kijk op de baby en een ander manier van werken. De ouders hebben hierin een belangrijke rol. Samen met de pedagogisch medewerkers bepalen zij wat belangrijk is voor hun kind. Met elkaar gaan we voor het allerbeste.'

Gespecialiseerde nascholing

Wil je je babykennis naar een hoger niveau tillen? Op 8 september (Amsterdam) en 20 september (Eindhoven) start er weer een nieuwe reeks van zes opleidingsdagen voor deBabyspecialist. Op 12 september (Utrecht) start ook een speciaal opleidingstraject voor ROC/SPW-docenten: Babygericht opleiden. Kinderdagverblijven kunnen ook een licentie verwerven op zich te profileren als babyspecialistisch kinderdagverblijf. Kijk op **www.logavak.nl/aanbod/9/159/917/opleiding-tot-debabyspecialist-in-kinderopvang**